

*
* V I E N T U L Ī B A S *
*
*
* K A L N S *
*
*

MAKŠAS VANAGU
LATVIEŠU TEĀTRIS KRĀTUVĒ

PIESTULĪBAS KĀRĒS

Valdņara Ērklipā rovēna sīstāves variānts
sīstogā sīstas.

Šo lugu aizliegts izrādīt bez Valdņara.
autora iepriekšējas rakstveida atļaujas.
Atļauja pieprasāma Andrim Valdņamim,
2931 Portland Ave., Minneapolis, Minn. 55407
U. S. A.

Toms Hīlmanis, kālpa īstādņeris,

Dājs, vīgs sīstas,

Selvins, *

Reinolds, vīgs dēli, **

Kīfordis Pērķins, sīstāds,

Petrīks Makālīstors, vīgs sīstasārgs, ****

Mevīlīna Rīčardsons kundze, ***

Melvīna Sedlīja, ātrāds, ***

Vorens Līss, rērtuvs priekssīstāds,

Mevīlīna Rīčardsons kundze, ***

Melvīna Sedlīja, ātrāds, ***

Vorens Līss, rērtuvs priekssīstāds,

Deksters, krocdāds,

Dādsīstājs. Dādsīstājs.

Kīstārsu spēlētājs. Kīstārs. Sīstāds.

* - Kīstārs Līss Līss.

** - Kīstārs Līss Līss.

*** - Kīstārs Līss Līss.

**** - Kīstārs Līss Līss.

DAUGAVAS VANAGU
LATVIEŠU TEATRA KRĀTUVE
Bostonā.

VIENTULĪBAS KALNS

Valdemāra Kārklīņa romāna skatuves variants
astotās ainās.

Pārveidojis Andris Valdmānis.

Darbojas:

Toms Hillmanis, kalnu inženieris,

Džoja, viņa sieva,

Selvins, *

Reimonds, viņu dēli, **

Klifords Perkins, zeltracis,

Rūta Silakalna, slimo kopēja, ***

Viljams Deitons, jauns cilvēks, ****

Hjūzs Mortimers Ricardsons, bankieris, ****

Patriks Makalisters, viņa miesassargs, ****

Merilīna Ricardsona kundze, ***

Melvīna Sesīlija, atraitne, ***

Vorens Līss, raktuves priekšstrādnieks,

Beksters, krodzīnieks,

Dziedātāja. Dejojājas.

Klavieru spēlētāja. Kalnrāci. Sievietes.

* - tēlotājs var tēlot arī Vorena Līss lomu.

** - tēlotājs var tēlot arī Bekstera lomu.

*** - tēlotājas var tēlot arī sievietes.

**** - tēlotāji var tēlot arī kalnrācus.

DAUGAVAS VANAGU
LATVIEŠU TEATRA KRĀTUVE
Bostonā.

Pirmā aina

Dzellsceļa pietātnē Bivertauņa. Rudens diena.
Pirms priekskara atvēršanas, dzirdami lokomotīves svilpieni,
vilciena tuvošanās. Vilciens pabrauc garam, apstājas.

Klifords. (sakāmā un beigu ainās, gūzi sirms, vecs vīrs, ērgļa deguru. Sarkan-
dzelteni rūtainos svārkos, sarkanu platmali galvā, zelē tabaku. Nāk,
bisi plecos.)

Rūta. (nāk no pietātnes puses, somu rokā) Labdien.

Klifords. Labdien, labdien. Jūs laikam būsiēt Rūta Silakalna?

Rūta. Jā, tā esmu. (smiedz roku Kl.)

Kl. Priecājos iepazīties. Mans vārds Klifords Perkinss. Hillmana kungs mani
atsūtīja jums pretī. Vai jums ir vina vēstule?

R. Protams. (izņem vēstuli, dod K.)

K. (lasa) Cienījama Silakalna jaun kundze. Jūs rakstat, ka esat mācīta slim-
nieku kopēja un meklējiet darbu laukos. Esmu ļoti nevesels.... Varat ie-
rasties sestdien ar vilcienu... stacijā jums būs pretī mašīna. Ar cienību
T.L. Hillman. (atdod vēstuli R.) Pareizi vien ir. Viens divi aizvedašu jūs
mājās.

R. Jums varens auto.

K. O jā. Labāku nevar vēlēties. Iet caur uguni un ūdeni. Sevišķi noderīgs me-
dibās. Ar to kumeļu es dzemu pēdas stīrnām meža biezoknī.

R. Vai tajā mājā dzīvo cilvēki?

K. Tagad vairs nē, bet viņš tur dzīvoja. Ziemu un vasaru.

R. Kas?

K. Gan jau drīzi vien to zināsiet, ja paliksiet pie mums ilgāk par divi die-
ņām. Ko jums gan neieteiktu. Un tur, kalna gala ir raktuve.

R. Kada raktuve?

K. Zeltraktuve. (paker bisi, šauj) / aizskatuve atskan otrs šāvieni / Tas būs
palaidnis Rejs. Es šo aziti butu dabūjis, ja tas nelga, tas sasodītais pin-
tikis nebūtu tā steidzies.

Reimonds. (uzskrien, gērbies tipiskās kauboju drēbēs, šaurās biksēs, rūtainā
krekla, jostu ap vidū, kājās pusstulnāju zābaki, galvā sarkana platmale) Hai!

K. Iepazīstaties. Rūta, šis te ir Reimonds Hillmans. Rej, tā ir slimnieku ko-
pēja Rūta Silakalna.

Re. Hello.

R. Kāpēc jūs nogalinājat to skaisto dzīvnieku? Jūs viņu vienkārši no-
slepkojāt.

Re. Turiet latāk muti. Es to darīju jūsu dēļ. Citādi jums te nebūtu ko graust.
Klif, palīdzī man ienest buku mašīnā. Steigsimies mājā.

R. Kā klājās slimniekam?

K. Nevar zēloties. Turās uz zelta vidus ceļa. Par vāju, lai dzīvotu, par
stipru, lai mirtu, (iet)

R. Vai te visi vīriesi valka tik skaistas cepures?

Re. Nē. Es to uzlieku tikai, kad eju meža. Citādi vecais Klifs mani noturētu
par briedi un kas zina, varbut vēl tiesam nosautu. (iet)

R. (seko).

/ Dzirdams straujā iedarbināts auto motora troksnis -
skatuve iegrimst tumsā - motora troksnis attālinās /

Otra aina

Vienkārši iekārtota dzīvojama telpa.

Toms. (vecs vīrs, sirmiem matiem, sēd stumjamā krēslā. Kreisā roka un kāja nekustīga.)

/Dzirdamas auto taures, motora troksnis tuvojās, apstājās./

Reimonds. (ienāk, nes Rūtas somu) Nāciet vien iekšā. (noliek somu)

Rūta. (ienāk)

Re. Ja mans brālis jums uzmācās, neievērojiet to. Viņš ir nelga un sievietu mednieks. (prom)

Rūta. (atvelk mēteli)

Selvins. (no pretējās puses ienāk pusmūža vīrietis, iekritusām krūtīm un uz priekšu izspiedusds vēderu. Taukaina seja, kuplas melnas lejup nokārusās ūsas. Smaida plaši un viltīgi. Izpūris tumšs matu cekuls. Atgādina grieķu tirgoni, vai meksikāņu zirgu puisi. Slaugani rokas šupodams, čapo tuvāk) Ak tad tas pintiķis Rejs jau taisās jums klāt? Nemaz nemēģiniet izlikties. Redzēju, kā jūs izkāpāt no mašīnas un ienācāt. Zinu, kas tam viltņiekam prātā. (pieliecās tuvu R.) Mans vārds Selvins Hillmans. Ja jūs biedrosities ar Reju, jūs būsiet mana ienaidniece. Neaizmirstiet, ka te ir Mezonīgie Rietumi. Man ir savi mērķi un tos es sasniegšu, kaut arī man būtu kāds jānogalina. Ceru, ka tā nebūsiet jūs.

R. (nobjusies) Hillmana kungs, nesaprotu, ko jūs gribat teikt. Atbraucu kopt jūsu slimo tēvu.

S. Labi, labi. Bet ja domājat draudzēties ar Reju, tad labāk atstājiet šo māju rītam austot. Izņemot gadījumu, ja gribat tureties kopā ar mani. Mēs varetu kļūt labi draugi, mēs abi, vai nē? (satver R.) Vai es tev nepatīku, meiten, koī R. (atkāpjās)

S. Tā tad nepatīku viss. Cik zēl. Tad jau visa mana uzpošanās veltīga. (saslejās, norauj ūsas, izgāstais vēders nozūd. Sasuka matus. Noslauka taukaino pieri un vaigus kabatas lakatā. Grieķu tirgotāja vietā stāv glīts tumsmatains jauneklis.) Tad jau nekas cits neatliks, man vajadzēs jūs nogalināt.

R. (smaida) Jūs nu gan to neizdarīsiet, Selvin Hillman.

S. Neesiēt tik droša. (prom, atpakaļ. Ieskatās tipiska filmu apasa seja, milzīgā tumsām uzacīm, platā smīnā izskobītu muti, pipi, zobos, sarkanu lakatu ap kaklu.) Un neaizmirstiet, ko jums teicu par biedrosanos ar Reju. Uz redzesanos. (prom)

R. (iet pie Toma) Labvakar, Hillmana kungs. Esmu Rūta Silakalna. (sniedz roku) Toms. (nosveicinās) Labvakar, Rūta. Pasemiet nu krēslu un piesediet. Stastiet, kā atbraucāt. Pastāstiet kaut ko par Latviju. Arī es tur kādreiz dzīvoju.

R. Jūs dzīvojāt Latvijā?

T. Jā. Kādreiz, pirms četrdesmit gadiem, biju jauns iecelotājs, latvietis Toms Kalniņš no Sūnakstes. Kas no tā vairs palicis? Tik vien, ka atpūtas un latvietis Toms Kalniņš nu ir Thomas L. Hillman. - Priecājos, ka atbraucāt pie manis. Jums ir liela drosmē. Ta seīt labi noderēs. Kā jums patīk manā mājā? Vai domājat, ka varēsiet te palikt?

R. Bez saubām. Baidos tikai, vai cilvēki, kas te dzīvo, mani ieredzēs. Daziem te nelielos vēlāma.

T. Kuriem?

R. Nu, Perkinsa kungam. Viņš teica, labāk būtu, ja es te nepaliktu ilgāk par divi dienām.

T. Neklausieties viņā.

R. Bet arī jūsu dēls Rejs, nepriecājās par manu ierasanos. Un Selvins man atklāti draudēja.

T. Zēl, ka jums radies tāds nelabvēlīgs iespaids. Drīz tas izzudīs, un jūs redzēsiet, ka mēs par jūsu ierasanos priecājamies.

R. Man liekās, jūsu dēli lāgā nesatiek.

T. Viņi ļoti dažāda rakstūra. Rejs savu jaunību pavadījis laukos. Selvins lielāko tiesu dzīvo Sanfranciskā un tikai vasaru atbrauc šurp. Viņš stude

skatuves mākslu. Vina sapnis ir kļūt par aktieri. Viņš jau tagad, kā pati redzē-
jāt, ir labs lomu tēlotājs.

R. Vai tā ir jūsu kundzes ģimēne?

T. Jā.

R. Jums bijusi ļoti skaista un jauna sieva.

T. Pirms divdesmit trim gadiem biju jaunāks un, varbūt arī glītāks. Vina mī-
lēja dzeju un vēl vairāk mūziku.

R. Zēl, ka viņai bija jāmirst tik jaunai.

T. Jā..

R. Jūs šai zemē esat nodzīvojis, vai neteicāt četrdesmit gadu? Jūsu piedzīvo-
jumiem jābūt interesantiem. Vai jūs man ko nepastāstītu?

T. Tas viss tik sen pagājis, ka daudz kas liekā, kā pasakā. Un tomēr, vēl it
labi atceros dzimtās mājas, Sūnakstes Ģaršeniekus. Tad uznāca tas trakais
nemieru laiks. Lasīju aizliegtās grāmatas un runāju sapulcēs. Mani pieskaitīja
kūditājiem un ja negribēju dabūt lodi pierē, man bija jābēg. Tā tūkstots deviņi
simti sestā gada vasarā iesāku ceļojumu, kas nu mani atvedis līdz šim krēs-
lam. Lūdzu, ielejiet man glāzi alus.

R. (ielej)

T. Paldies. (dzer) Tiem, kas toreiz gribēja bēgt no Eiropas, bija tikai viens
mērķis - Amerika. Ameram desmit gados izstaigāju visu šo zemi. Kādus darbus
gan netīku strādājis. Reiz biju sētnieks vidusskolā, un pusotra gada laikā iz-
macījos visu skolas kursu un beidzu kā vecākais skolnieks. (dzer alu) Tad
strādāju kādā Oregonas zeltraktuve. Kad zelta dzīslas nobeidzās, arī man tur
beidzās darbs, bet es neaizbraucu. Raktuves tuvumā strādāju gadījuma darbus un
brīvā laikā pētīju slāņus un iezus. Beidzot nācu uz pēdām kur varētu būt iz-
sīkās zelta dzīslas turpinājums. Bet, lai manus plānus īstenotu, vajadzēja
daudz naudas, un tās man nebija. Savas bēdas izstāstīju manam draugam Bilam
Deitonam. Viņš bija kā spārns un bija parliecināts, ka mums izdosies ieinte-
resēt kādu kapitālistu. Par pirmo upuri viņš izvēlējās Čikāgas bankieri Hjūzu
Mortimeru Ričardsonu. Tā mēs kādu dienu saņēmām aicinājumu ierasties bankiera
namā, un tovakar sākās mana muža lielākā dēka... / skatuve iegrimst tumsā /

Trešā aina

Īesistoba, nevissai gaumīgi iekārtota. Grīdsoga. Divans. Kresli.
Špulkkrēsls. Klavieres. Stāvlampas. Vakars.

Džoja. (Savā vērstā meitene. Dzīvo mūzikai, grāmatām. Baltā, garā ģerba, tumšiem
matiem, bālu seju. Viennēr it kā izbijušās acis, balta gluda piere un
plāna mīksta mute ar izslāpusām lūpām. Sēd pie klavierēm un savā nodabā
kaut ko improvizē.)

Merilina. (Veca dāma, sēd špulkkrēslā, kaut ko šuj. Melnā spīdīgā zīda ģerbā
ar pērļu virkni ap kaklu, briljanta gredzeniem pirkstos, bālu seju.
Loti zultaina. Plānas lupas veido maskas smaidu, kam vajaga būt bezga-
līgi laipnam, sirsnīgam un apburošam..)

Melvina. (Ļoti mīlīga vecenīte. Sēd mīkstā atzveltnī. Plecos divas neredzēti
kuplas, zilo lapsu ādas. Briesmīgi enerģiska. Tiklīdz pamostās ta tūlīn
sāk runāt. Labi nedzird. Snauž.)

Patriks. (Smags, stūraini plecīgs vīrs. No viskija sasarkušā uztūkubā sejā.
Var būt izbījis cietumnieks, bokseris vai par dzeršanu no dienesta at-
laists policists. Salonā jūtās nevietā. Pātīk kauties ar piedzērūšiem
jūrmiekiem, ielausties bankā vai kādam tumsā vietā apgriest kaklu. Krūšu
kabatā nēsā pistoli. Hjūza Mortimera draugs, veikalu partneris un mie-
sassargs. Sēd, pīpo un sūc no glāzes viskiju.)

/Skandurvjū zvans/

Patriks. (iet ielaist viesus)/dzirdamas balsis - sasveicināšanās/
Patriks, Toms un Bills. (ienāk, iet pie dānām, iepazīstina) Inženieris Toms
Hillmans un Viljams Deitona kungs.- Ričardsona kundze, Melvinas kundze un
Džoja Metju jaunkundze.
Džoja. Labvakar.
Merilina. Kā jums klājās?
Toms. Pateicos.
Bills. Lieliski.
Melvina. Priecajos ar jums iepazīties. Cik jauki, ka jūs atrūcāt.
Mer. (apsēdusies) Džoja, vai tu mums neuzspēlētu kaut ko jauku?
Džoja. Jā, krustnāt. (spēlē Igora Stravinska sonātu.)
Toms. (paklusu Bilam) Nu, kā tev liekās?
Bills. Dranīgāk nevar būt. Mortimera nav. Mēģini tuvoties tai melnai vecenei,
bet uzmanīgi, tā ir čūska.
Džoja. (beidz spēlēt)
Bills, Toms. (aplaude)
Mer. Man liekās, es tevi lūdzu, lai tu mums uzspēlē kaut ko jauku, Džoja.
Dž. Es domāju, ka šī sonāta ir skaista, krustnāt.
Mel. Džojai ir sava gaume. Mūsai sievieteī gaume ir kļuvusi gandrīz nepie-
ciesama. Ipaši sabiedrības dāma bez gaumes var pat nokļūt neērtās situā-
cijās. Mana draudzene vienmēr aicina mani palīgā, kad jādekore viesību galds
un jāsakarto puķes vāzes. Viņai pašai nemaz nav gaumes.
Mer. Bet, Sesilij!.. Es gribēju teikt, kaut ko tādu, kas klausītājiem liekās
jauks. Piemēram, Oklahomas zilos kalnus.
Dž. Jā, krustnāt. (spēlē: "The Blue Hills of Oklahoma", norauj meldiju.)
Toms, Bills, Patriks. (aplaude) Jus spēlējāt brīnīgi, Metju jaunkundze.
Mer. Džoja, Hillmana kungs tev izteica komplimentu.
Dž. Pateicos.
Bills. (Tomam) Liec mierā skuķi. Pie vecenes. Turies pie vecenes.
T. (Mer.) Kundze, mēs cerējam satikt jūsu vīru. Vai Ričardsona kungs nav mājā?
Mel. Mortimers ir aizņemts. Varbūt viņš ienāks vēlāk.
Mer. Man teica, ka jums esot kāds priekšlikums. Vai jus mums par to nepastāstī-
Mel. Mortimers ļoti interesējas par jauniem pasākumiem. Nesen kāds jau- /tu.
neklis gribēja zvejojt valzivis, un Mortimers tam tūlīt iedeva tīklus. Var-
būt tie nebija tīkli, bet lielgabali, vai arī tās nebija valzivis, bet lasi.
Vai tu neatcereies, Merilin?
Mer. (caur zobiem, nikni) Bet, Sesilij!..
Patriks. Cik man zināms, runa ir par kādu zelta raktuvi Oregonā.
Mel. Cik interesanti. Tad jums Mortimera atbalsts tik pat kā nodrosināts. Pirms
divdesmit gadiem, kad biju Parīzē, viņš pats raka zeltu.
Toms. Cienijāmās dāmas, jūsu interese mani pagodina. Zelta drudza stampede
Oregonā sākās mūsu tēvu jaunības laikā. Laimes meklētāju ceļu iezīmēja
salūzusi riteņi, kritusu zirgu skeleti un vientuļīgi kapi. Bet tie neatbaidīja
nākamos. Zelttraciem sekoja tirgotāju, krodziniēku, blēžu un prieka meitu bars.
Mer. Džoja, vai nejuties nogurusi? Šīs sarunas tevi nevar interesēt?
Dž. Bet tās mani ļoti interesē, krustnāt.
Mel. Būtu izdarījusi lielu kļūdu, braukdama līdz uz Franciju. Manam pirmajam
vīram toreiz bija jābrauc uz Parīzi salīgt deļotājas mūsu mūzikholam.
Ja būtu zinājusi ka Oregonā iet tik jautri...
Mer. Sesilij!..
Toms. Piedesmit gadu laikā drudzis norima. Uznēmīgi vīri izraka sešpadsmit
miljonus dolāru. Daudziem liekās, ka Oregonas kalnos zelta vairs nav. Bet
esmu veselu gadu pētījis raktuvju novadus un atradis zelta dzīslas. Man vajaga
divdesmit četru tūkstošu dolāru, lai tiktu līdz zelta slānim. Piedāvāju pusi
izraktā zelta tam, kas man aizdos šo naudu.
Mer. Katrā zinā, šis projekts Ejūzu Mortimeru interesēs.
Mel. Un kad jūs atradīsit savu zeltu, un sāksies lielais drudzis, skrīšanās
un tā kā jūs teicāt - stampāšana, es noteikti braukšu pie jums uz Oregonu.

Gribu redzet visu. Salūzusos ritopus un zirgu skeletus, spēlu elles un spekulantus, dzertuves un pistoļu divkaujas un tās prieka meitas...

Mer. Bet, Sesilij!...

Mel. Nu jā... nu tās sievietes. /Klusums. Dzirdami klaudzieni./

Mortimera balss. Patrik, es gribu iet.

Patriks. (izsteidzās, iestumj Mortimeru)

Mortimers. (sēd stumjamā krēslā, vienkāja ievīstīta kompresēs, runā spalgi)

Es visu dzirdēju, ko jūs te murgojāt. Es pazīstu Oregonas kalnus, kā savas bāksu kabatas. Oregonā zelta vairs nav!

Toms. Ricardsona kungs.

Mort. Es runāju! Ja ir, - par maz. Neiznāk strādnieku algām. Tie laiki pagājusi, kad zeltu varēja izrakt no zemes. Zelta zemē vairs nav. Tas viss ir kabatas. Ja gribat zeltu iegūt, jums tas jāprot izrakt no citu kabatām. (elso aizdusā, berze ar gikti slimo kāju) Tik ne no manas, dzentlmeņi! Ne no manas! Diezgan! Es par so lietu vairs nerunāšu!

Toms. Ricardsona kungs, ja jūs mani turat par blēdi, tad man būtu jums kā vecākajam kolēģam par so atzinību jāsaka paldies. (paklanās pret Mort.) Tomēr

liekas, ka jūsu komplimentu neesmu pelnījis. Mūsu gaumes ir ļoti dažādas, Man ir riebiņģi nēmt naudu no citu cilvēku kabatām. To dara tikai kabatu zagļi. Vai to paveic ar pieciem pirkstiem un mazliet bailu vai saubigām banku operācijām un birzaš spekulācijām, starpība nav liela. Es negribu nozagt jūsu naudu, bāpkieri Ricardson. Gribēju tikai jūsu atbalstu, cīņai ar kalnu. Si cīņa būs bāstamā un es varu pazaudēt visu, bet risks mani vilina. Paturiet vien savu naudu, tā jau nepieder jums, jūs piederat savai naudai. Man zēl, ka velti iztraucēju jūsu miegāno mieru, bet esmu pārliecināts, ka jūs mani aizmirsīsiet jau pēc desmit minūtēm, tāpat, ka es aizmirsīsu jūs. Ar labvakaru, dāmas, un kungi. (iet)

Dz. Acumirkli, Hillmana kungs. Jūs naudu varat dabūt no manis.

Mort. (sper ar slimo kāju uz zemes, iekārcās.) Kas tas ir? Merilin?

Mer. Bērnš, tu esi nogurusi. Ej savā istabā.

Dz. Naudu, ja vēlaties, varēsiet saņēmt rīt.

Mort. Naudu? Par kādu naudu tu runā?

Dz. Tēvocī, vai man tas jūms jābaka? Jau pēc diviem mēnesiem būsu pilngadīga.

Es varu ar savu mantu darīt, ko gribu. Jūs nedrīkstētu noliegt, ka mana tēva mantojums pieder man.

Mort. Kāmēr neesi pilngadīga, tavs mantojums atrodās manā pārziņā. Tu nezini ko gribi darīt.

Dz. Es zinu, tēvocī.

Mer. Mans kungs, piedodiet so starpgadījumu. Dzoja sovakar mazliet uztraukta. Noņemiet viņas vardus nopietni.

Dz. (pie T.) Sakiet man, lūdzu, kur jūs dzīvojat.

T. Micigānas viesnīcā.

Dz. Kad dosieties uz Oregonu, es braukšu jums līdzī. Vai gribat, lai braucu jums līdzī?

T. Jā, Dzoja. (iet ārā)

Bils. (seko)

Ceturta aina

Istaba viesnīcā.

Bils. Kas to vareja iedomāties, ka pēc tik smagas neveikšmes mums uzsmaidīs cukas laime. Būs daudz labāk, ja naudu dabūsim no Dzojas.

Toms. Solīt jau nu solīja, bet tu dzirdēji ko tāca Mortimers.

B. Ja viņa naudu mums nedod, kā rīkosimies?

T. Kā tad tu domā rīkoties?

B. Vislabāk man patīktu tūlīn pazust.

T. Ja dabūsim naudu mēs nekur nevarām pazust. Dzoja brauks mums līdzī uz

Oregonu. Es viņai to apsollīju.

B. Tā nemaz nav pelāma doma. Brauksim uz Portlandi, atstāsim Dzoju kādā viesnīcā un toiksīm ka braucam kalnos strādāt. Vēlāk pazīnosim, ka nauda izgājusi un zelts nav atrasts. Tad visi draudzīgi šķirsimies. Lielišķi. Vilki būs pāēdusi un kaza dzīva.

Dzoja. (kļauvē)

T. Iekšā.

Dzoja. (ienāk) Hillmana kungs, atļaujiet man līdz rītam palikt pie jums.

T. Protams. Cik labi, ka jūs atnācāt. (atvelk Dz. mēteli)

B. Vai jums izdevās dabūt naudu?

Dz. Teicu, ka naudu dabūšu rīt.

T. Sēzatiēs.

Dz. (apsēzās)

B. (paved T. sāmus) Saki, vai tu esi gluži traks? Viņa taču vēl nav pilngadīga. Ja Mortimers to dabūš zināt, viņš mums uzstās policiju kaklā.

T. Vai nav brīnīšķi, ka viņa atnākusi.

B. Tom, tu esi pratīgs cilvēks, bet tāklīdz pamani bruncus... Dari kā zini.

Dz. Tom, ceru, ka jūs netraucēju? (iziet)

T. Nē.

Dz. Lūdzu, stāstiet man vēl par savu raktuvi.

T. Pastāstiet jūs kaut ko.

Dz. Man jau nav nekā ko stāstīt.

T. Kāpēc jūs nācāt pie manis?

Dz. Man grūti pateikt. Kaut ko gaidīju jau sen. Tas man bija tāds ausīgs sapnis. Biju parliecināta, ka reiz jūs atnaksiet. Kad jūs ienācāt, zināju, ka tas esat jūs.

T. Jūs zinājāt, kas esmu?

Dz. Nē. Es jau vēl tagad nezīnu. Bet jūs ieraugot, es zināju, ka esat tas, ko gaidīju.

T. Kāpēc jūs mani gaidījāt?

Dz. Laikam tāpēc, ka man apņīcis tēvoca māja. Dzīve tur tiesām neciesama. Ja jūs man neatvērsiet cietuma durvis, tad man laikam tur būs jāpaliek.

T. Un jūs no mais nebaidāties, Dzoja? Varbūt esmu ļauns cilvēks.

Dz. Jūs ļauns? Kādā jums vajadzība būt ļaunam. Ļaunums ir garīga nespēka un glēvuma ierocis.

T. Un jums nav bailes, ka zeltraktuvē nepazaudējat savu naudu?

Dz. Nē, Tom. Gribru rakt zeltu un zvejot pērles. Jūs ziniet kur tie ir. Jūs tos atradīsiet.

T. Džoja, kā gan varētu atrast tavu sapņu zeltu./klusums/

Dz. Lūdzu, vai drīkstu lietot tālruni?

T. Protams.

Dz. (ņem klausuli, pateic numuru, gaida) Krustnāt. Nu jā, Dzoja. Jūtos pavisam labi. Kur? Krustnān, tas ir neslēpums. Nevienš to nedrīkst zināt.... Michiganas viesnīcā... Nu jā, jā, viesnīcā. Nē, nē, kāpēc? Es taču neesmu viena Toms arī ir šeit... Kāds Toms? Nu tu esi jocīga. Toms Hillmanis. Paklausies, krustnāt. Vai negribi atnākt pie manis? Jā? Tūlīn? Nu tas ir jauki. Gaidīšu. (noliek klausuli, iesmejās)

T. Jūs zvanījāt Ričardsona kundzei?

Dz. Kas jums prātā. Krustnātei Melvīnai. Nezinot kur esmu palikusī, viņa nomirtu aiz zinkārības. Tēvoca māja esot nepiedzīvots uztraukums. Mani meklējot visā pilsetā. Mortimera kājai piesitūšies briesmīgākā gikts lēkme kops neatminamiem laikiem. Un tas viss tāda nieka dēļ kā manis. Ai nē. Ne jau manis, manas naudas dēļ.

Melvīna. (kļauvē)

T. Iekšā.

Mel. (iedrāžas, brīdi elš, atgūst valodu) Dzoja. Bērns. Tad te nu es tevi atrodu. Udeni. Udeni.

Dz. Krustnāt, sēdies.

Mel. (sēzās)

- Dz. Tom, vai tu nepasniegtu krustmātei glāzi ūdens? Milais, vai varbūt tev ir kas stiprāks krājumā? Kaut kas sirdij?
- T. (no pudeles ielej glazē dzērienu, dod Melv.)
- Mel. (malco dzērienu, nomierinās) Milais bērns, kā tev ienāva prātā atstāt tēvoda māju?
- Dz. Nevarēju tur palikt. Gribēju būt pie Toma.
- Mel. Vai nāksi atpakaļ?
- Dz. Nedomāju viss. Man te ļoti patīk. Un Toms ir tik labs pret mani.
- Mel. Jaunība, jaunība. Es tevi saprotu. Redzu, ka tu viņu mīli. Vai jūs domājat slepeni salaulāties? Man tu to vari teikt.
- Dz. Jā, varbūt, mēs slepeni salaulāsimies. Tikai tu to nevienam, nevienam nestāsti.
- Mel. Milais bērns, tev pasai jāzin ko darīt. Es tikai gribēju zināt, vai tu jūties labi.
- Dz. Es jūtos brīniski.
- Mel. Tad lai Dievs tev palīdz. Sargajiet viņu, Tom. (atdod glāzi T.) Es nu jūs ilgāk vairs netraucēšu.
- Dz. Labi, krustmāt. Prieicājots, ka atnāci. Tikai lūdzu, nestāsti nevienam.
- Mel. Vai tu par mani saubies?
- Dz. Nē, nesaubos ne mirkli.
- Mel. (iziet)
- Dz. Tom, vai jūs redzējāt kā viņa iopleta acis, kad teicu, ka mēs slepeni salaulāsimies?
- T. Džoja, man nu pietiek. Neesmu radis piedalīties teātrī, it īpaši, ja nezinu savu lomu. Ja negribat man teikt, kas jums padomā, lūdzu, ejiet mājās. Un tūlīt.
- Dz. Kādēļ? Kādēļ man jāiet mājā? Viss būs labi.
- T. Labi? Vai jūs domājat, ka viņa klusēs? Viņa taisnā ceļā steigsies pie Ričardsona un policija būs klāt.
- Dz. Nē, Tom. Tēvocis neziņos policijai. Viņš sūtīs surp Patriku.
- T. Ļoti patīkama izredze.
- Dz. Gan jau tiksīm ar viņu galā.
- T. Es nūdien nezinu, kas jūs esat, Džoja.
- Dz. Tāpat, ka es nezinu, kas esat jūs. Bet es jums uzticos. Kāpēc jūs neuztācāties man? Acumirkli. (iziet)
- T. Džoja, Džoja.
- Bils. (kļauvē)
- T. Kas tur ir?
- Bila balss. Policija. (ienāk) Vai tu jau aiz barikādēm?
- T. Neniekojies. Lieta kļūst nopietna. Nupat te bija Džojas krustmāte Melvīna. Viņa tresajā ātrumā aizdrāzās ar jaunākām ziņām. Džoja domā, ka Mortimers sūtīsot savu buldogu Patriku šurp.
- B. Tad jau tev garšācīgi nebūs.
- T. Bil, beidz. Labāk padomā ko darīsim.
- B. Redzu tikai divas iespējas. Vai nu mēs pazūdam un pametam Džoju seit, vai tev tūlīt viņa jāsūta mājās.
- Patriks. (kļauvē)
- Džoja. (ienāk no pretējās puses)
- Patriks. (ienāk) A - hā! Te jūs esat. Labi, ka visi kopā. Džojas jaunkundz, tēvocis vēlās jūs redzēt mājās.
- B. Džojas jaunkundze, diemžēl nevēlās redzēt tēvoci. Un es nevēlos redzēt jūs. Jūsu seja man nemaz nepatīk. Tā pamodina manus zemākos instinktus. Ja jums vēl kas sakāms, sakiet drīz un ejiet mājās.
- P. Jaunkundz, jūs nāksiet man līdzī.
- T. Džoja, vai jūs vēlaties iet šim kungam līdzī?
- Dz. Ko jūs niekojaties, Patrik. Es pati zīnu ceļu.
- P. Mortimers man lika atvest jūs mājā, un es jūs aizvedīsu.

T. Ejiet arā.

Pat. Muti ciet, blēdi. Citādi es tev to aizbāzīsu ar svina korki. (ķer roku krusu kabatā, izrauj revolveri)

T. (sit pa Patr. roku, pistole apmet kūleni gaisā, nokrīt)

B. (paceļ ieroci, pagriež stobru pret Patr.)

P. Tu, trusīti. (iesper Bil. pa kājām)

B. (nokrīt ceļos)

P. (gāzās virsū Tomam)

T. (sit ar dūri zem Patr. zoda)

P. (iestenās un noslīd uz grīdas)

B. Kas ir? Uznāca zobu sāpes? (pieliek pistoli pie Patr. deguna) Paod pulveri, varbūt pāries.

P. Tu melnā suņa pirmdzimtais dēls. Tu, satrūkusis karātavu valgs. Tu, septiņu vecu olu smaka. Tu, ar caureju slīmais kormerāns.

Dz. Lūdzu, klusāk. Man jāpiezvana pa tālruni. (noceļ klausuli, pasaka numuru)

Labvakar, tēvoci. Nu jā, Dzoja... Pāgaidiet, tēvoci, tas lai nu paliek...

Patriks? Kā nē, atnāca. Viņam nupat bija maza vardu pārmaiņa ar Tomu. Viņš te sāka darboties ar pistoli, un Tomam tas nepatika. Pasreiz viņš sēd uz grīdas un lamajas. Nē, pagaidām viņš paliks tepat. Toms grib piezvanīt policijai un man gribētos pazīmet laikrakstiem, lai atsūta reportierus un fotogrāfu. Man patīktu lasīt par sevi laikrakstos. Kas par to, lai raksta. Tā? Nu, labi mēs pagaidīsim... nu teiksim vienu stundu. Vai jūs pa to laiku neatsūtītu manu naudu? Man ta vēl šovakar vajaga. Ko jūs saki, tā jau ir Patrika kabatā? Lieliski. Tad jau viss kartība. (noliec klausuli, pie Patr.) Dodiet man to aploksni.

P. (dod aploksni) Te ta ir.

Dz. Paldies. Tom, atlaid to kungu.

T. Cionītāis kungs, nekavejiet savu dārgo laiku. Ceru, ka mēs nekad vairs neredzēsīmes.

P. Rodzēt es tevi negribu, tikai kādā tumsa vietā aptaustīt tavu zelta rīkli.

B. (cilā pistoli) Jūs tacu nelauņosities, ka tādā gadījumā par mīļu piemīņu no jums paturu šo skaisto lietīņu? Sīrsnīgi pateicos.

P. Tu suņa dēls, (iziet)

T. Nu tad, vēl sonakt pat brauksim uz Portlandi. Pasūtīnāsim raktuves iekārtu un salīgsim strādniekus.

B. Tam laika diezgan. Metju jaunkundze būs nogurusi.

Dz. Es nemaz neesmu nogurusi. Brauksim. Tur mums vajadzēs naudas, vai nē?

T. Protams.

Dz. (sniedz no P. saņemto aploksni) Tom, nemiet un pērciet visu kas vajadzīgs. Kartojaties un brauksim. Tūlīn būsu atpakaļ. (iziet)

B. Vai aploksnē ir nauda?

T. (paskatās aploksnē) Jā.

B. Lieliski. Tad tikai cik vien ātri iespējams, prom no sejiēnes, kamēr Dzoja vēl nav ienākusi. Laidīsim uz Kanadu. Vai tev varbūt ir citi plāni?

T. Man citi plāni.

B. Nu tad sadalīsim naudu un tad, ja gribi, varam doties katrs uz savu pusi.

T. Bil, es būtu nolga, ja palaistu garām savā mūžā lielo izdevību. Brauksim un Hivertauna raksim zeltu.

B. Tu meklēsi zeltu?

T. Man nav jāmeklē, tikai jārok. Zelts ir zem kalna. Es to izraksu.

B. Vai tev stipri sāp galva? Tā esot pirmā trakuma pazīme.

T. Bil, es runāju nopietni. Te nu beidzot ir kas īsts un liels.

B. Īsts un liels, tas gan. Vienreiz esam tikusi pie naudas. Kādēļ tev zelts vēl jāmeklē, kad tas tev jau rokā? Līksim to lietā un ja veiksies, pāris gados naudu divkārsosim.

T. Bil, tu velti kavē laiku.

B. Nudien, tu esi sajucis. Tu gribi iegūto naudu, sagrūst smilšu un akmeņu bedrē. Kā prātīgs cilvēks var uzreiz kļūt tik akls. Es saprotu, kad nekā nav, tad ir jāriskō. Bet kad esi norāvis banku, tad jāprot piecelties.

- T. Izbeidz, Bil.
B. Tu esi slims. Neglabjami slims. Nu, ar trakiem tikai ar labu. Atdod manu pusi naudas un dari ar savu ko gribi.
T. Ta nav musu nauda. Ta ir Dzojas. Es tev nekā nevaru dot.
B. Tu man negribi dot manu daļu? Tev nepietiek, ka tu iznieko savu pusi, tu gribi arī manu?
T. Tā nav tava, Bil, un mana arī nē. Saproti, beidzot.
B. Saprotu. Tu domā, kāpēc man jādod puse, ja vari paturēt visu?
T. Nē, Bil. Es tev jau visu pateicu.
B. Bet es tev, vēl nē. Atdod manu pusi. Un tūlīt.
T. Vai tu dzirdēji, es tev visu pateicu.
B. (izņem revolveri, vers stobru pret T.) Naudu šurp. Citādi tu nekar nebrauks.
T. Neriekojies.
B. Stāvi. Negribu šaut. Bet man tas būs jādara, jā neklausīsi. Skaitīšu līdz trīs. Pie viens, izvelc aploksni un nomet zemē. Pie divi un trīs pacel rokas un pagriezies pret sienu. Nevienas liekas kustības, citādi šausu. Viens.
T. (lēnam no kabatas izvelk aploksni, nomet uz grīdas).
B. Divi.
T. (pacel rokas).
B. Trīs.
T. (pagriežas).
B. (pacel aploksni).
T. (spēji atgriezās, metās uz B. Cīpa. Ierocis Toma rokā). Aploksni nu esi dabūjis. Atsūti man to kādreiz. Tur ir raktuves plāns. Vari arī paturēt, es to zinu no galvas.
B. Nelioti. To tu man pieminēsi.
T. Nepūlies. Naudu tik un tā nedabūsi. Rīt agri nolikšu to bankā.
B. To tu man pieminēsi. (nosviez aploksni, iziet).

Piektā aina

Kalnraču krodziņš.

Aiz piestākla Beksters. Telpā klavieres, galdini, krēsli. Uz galdiniem pudeles, glāzes, kausi. Sēž kalnraci un apšaubama tipa sievietes. Dzer. Iegaismots paaugstamājums - priekšnesumiem. Kāda sieviete, klavieru pavadijumā dzied, nāk pie galdiniem. Dziesmu beidzot, apsēžas pie kalnraca.

Kalnraci. (aplauž)

Priekšnesumi turpinās. Dejojājas dejo "Kankuru". Nobeidzot ieskrien Kalnraci. (aplauž, auro) / aizkulisēs.

Dejojājas. (izskrien, atkal prom)

Toms un Dzoja. (ienāk)

Beksters. (nāk pretī) Ko kungu vēlās?

Toms. Gribu pasūtīt raktuves iekārtu un mašīnas.

Bekst. Raktuves iekārtu un mašīnas? Jā, protams, jūs varat dabūt visu. Pasreiz man gan nekā nav krājumā, bet jūs varat pasūtīt. (iziet, nāk atpakaļ, nes prospektus un cenu rādītājus, dod Tomam). Lūdzu, sēzaties.

T. un Dz. (apsēžas) Gribu redzēt, cik maksā nelielas raktuves pilnīga iekārta. (pētī papīrus, atzīmē izmeklēto materiālu.)

Klifords. (pārī pusmūžam sarkamu seju. Gērbies apvalkātās drēbēs, kādu nedēļu nesūtītu seju, atgādina klaidoni vai bezdarbnieku. Rokas sabāzis kabatas, zelē tabaku, nāk pie Tomam.) Hallo, Ser. Cik noprotu jūs gatavojaties pirkt raktuves iekārtu. Nav jābūt sevišķi atjautīgam, lai uzminētu, ka tāda gadījumā jums pieder atradne. Un tā ir zelta atradne. Ja jūs vēl nebūtu salīgusi visus strādniekus, es varētu jums piedāvāt savus pakalpojumus kā speciālists raktuvju mehāniķis.

T. Par to parunāsim vēlāk.

K. Pateicos, ser. Jūs būsiat ar mani apmierināts. Neviens boss ar mani nav bijis nemiera. Ir gadījies, ka es neesmu bijis mierā. Esmu pārliecināts, ka mēs sapratīsimies. Vai drīkstu zināt, kur atrodās jūsu atradne?

T. (turpina aplēsi, neatbild)

Dzoja. Bivertauna.

K. Laba vieta. Vienmēr esmu teicis, ka Bivertauna nav pienācīgi izmantota. Vai drīkstu zināt, ko jūsu raktuve aptuveni ienes?

Dz. Mēs vēl neesam zeltu atradusi. Gribam to meklēt.

K. Jūs... neesat atradūši? Un jūs gribat pirkt?..

T. (saskaitījis rezultātus) Trīs tūkstoši, četri simti dolāru. Iznāk drusku vairāk, ka biju paredzējis.

Bekst. Bet jūs par to dabūsiat pirmās šķiras iekārtu.

K. Bekster, kā tev nav kauna. Es divdesmit gadus domāju, ka tu esi godīgs.

Bekst. Kungs pats izvēlējās. Iekārta nav pelūma.

K. Trīs tūkstoši četri simti. Un viņi vēl nav atradūši zelta. Mans kungs, kā godīgam jūsu darbiniekam, kas par visu augstāk stāda jūsu intereses, man te jāiejaucās. Džo, vecais puika, pameklē skūpa atslēgas.

Bekst. Nu jā, varētu arī... apskatīt. Man noliktavā ir sādi tādi lietoti raktuuvju darba rīki.

K. Cienījamais kungs, ja jūs vēl neesat zeltu atradūši, jums nav jāpieņem vairāk, ka divi strādnieki. Un visu vajadzīgo iekārtu un darba rīkus jūs varat iegādāties tepat. Ja tas viss kopā maksās vairāk par trīs simtiem dolāriem, tad esmu ar mieru apēst savus vecos zābakus. Jaunu iekārtu par trim tūkstošiem baltu jūs varēsiet pirkt, kad būsiat izrakusi zeltu par sešiem tūkstošiem. Ne agrāk.

T. Pateicos. Bet man zelta meklēšana nav laika kavēklis. Pasūtījums paliek negrozīts. Gadājiat lai viss pienāk atrakā laikā.

K. Cienījamais kungs. Piedodiet, bet man ir aizdomas, ka jūs esat traks. Es gribeju jūs pamācīt, jūsu pasu laba. Es nožēloju savas pūles un lūdzu piedošanu. Redzu, ka jūs esat nolēmis iztikt bez prāta. No sadarbības ar jums nekā laba nesagaidu. Es uzteicu mehāniķa vietu jūsu raktuvē. Es pie jums nestrādāšu. Sveiki, ser.(iet)

T. Pagaidiet. Kaut arī jūsu padoms man šoreiz nederēja, tas tomēr bija saprātīgs. Jūs esat derīgs cilvēks. Es jūs pieņemu darbā. Cik jūs gribat algu?

K. (domā, kasa pakausi) Es pie jums nestrādāšu ne par kādu naudu. Bet tā kā jūs atzīstat, ka man taisnība es savu lēmumu mainīšu. Dolāru stunda.

T. Vai varat jau rit braukt man līdzī uz raktuvi?

K. Varu braukt arī tūlīn.

T. Labi. Man vajaga divi nandari un četri kalnrādi. Nandarus dabūšu. Vai varat sameklēt kalnrādus?

K. Protams.

T. Sakiet vīriem, ka maksāšu maz un darbs būs ļoti grūts. Ja kāds ar to mierā lai nāk.

K. Labi, kungs.

T. Rit pusdienas laikā visiem jābūt gataviem braukt.

K. Būs kartība.(iet)

T. Acumirkli. Jūs man nepateicāt savu vārdu.

K. Klifords Pērkīns. Katrs kas mani pazīst, zinās jums teikt, ka Klifs Pērkīns ir vīrs, kas neglaimo, nekļūst, ciena patiesību un saka to visiem acīs. Jūs varat uz mani pilnīgi palauties. Bet nekad jūs man neliegsiet teikt, ko domāju. Un es domāju, ka jaunu iekārtu pirkt ir neprāts, un ja jūs to darāt, jūs esat traks.(nomet savu cepuri, sabrāda)

T. Un kaut arī tā būtu Klif. Vai tā liela nelaimē? (pacoļ Kl. cepuri)

K. (saņem cepuri, uzliek galvā, nikni skatās T., sak smaidīt) Nē, ser. Patiesību sakot, nedomāju viss. Zeltu neviens vēl nav atradis ar gudrību un prātu. Tur vajag laimi. Un trakiem bieži laimejas. - Mūziku!

/klaviersu mūzika. Kalnrādi, sievietes laje/

Sestā aina

Telpa kalnraktuves tuvumā. Raktuve strādā pilnā sparā.
Motora troksnis. Dinamīta sprādzieni. Strādā urbji un mašīnas.

Toms. (uzspraudis plūmus uz galda, kaut ko pārbauda.)

Klif. (ienāk, troksnis pierimst)

T. Klif, kā strādā jaunais motors?

K. Boss, man nepatīk to pārpuļēt. Jauns motors jāiestrādā pamazām, tāpat kā jauns zirgs jāiebrauc apdomīgi. Ar divpadsmit stundām dienā pilnīgi pietiktu. Šad un tad tas jau sprauslā.

T. Gan būs labā, Klif. Ielej tikai svaigu eļļu.

K. Boss, Klondaikā drusku apsaldēju kāju pirkstus un deguna galu. No tās reizes man vēsākā laikā drusku kriēs kājas, ceļgali un smukis. Derētu kāda glāze karsta groka.

T. Zīnu labu līdzekli. Vaļas brīzes tu varētu uzasināt nodeldētos urbjus.

K. Pateicos. Tas ir vācs likums, ka kalnracis savu tēraudu brīvājā laikā asina pats. Par ko tad viņi saņem algu? Nē, ser, es labāk palieku pie grokas.

Vorens. (ienāk bakurētains vīrs ar stūrainu seju)

T. Kas ir, Voren?

Vorens. Slārim cauri.

T. Un kas apakšā? Oli?

V. Nē. Izskatās, ka granīts. Tālāk nav nozīmes rakt. Jau nolauzām vairākus urbjus.

T. Ļoti labi. Mums pulvera diezgan. Lietojiet urbjus ar dimanta smailēm.

V. Mēs esam līdz pamatklintij, un neesam redzējuši ne tik daudz, ka zelta krāsu. Vai jūs gribat rakties vēl dziļāk?

T. Protams. Rakšu līdz olu slānim. Zeltam tur jābūt.

V. Apakšā ir masīvs granīts. Nekad vēl neesmu dzirdējis, ka zem pamatklints būtu atrasts olu slānis ar zeltu.

T. Tam tur jābūt.

V. Kā gribat. Jūs te esat boss. Tā ir jūsu nauda.

T. Neraižējaties. Mēs raksim, cik dziļi vajadzēs.

V. un K. (iziet) /griezīgās skaņas un sprādzieni/

Dzoja. (ienāk) /troksnis pierimst/

T. Dzoja, kāpēc tu te nāci?

Dz. Nācu pie tevis. Es uzklāju galdu, sēdēju un gaidīju tevi visu nakti. Bet tu nenāci. Aizdedzinātās sveces izdega. Tom, man vakar bija dzimšanas diena.

T. Piedod, Dzoja. Kāpēc tu man to neatgudināji. (apskauj Dz.)

Dz. Cik tu auksts un novārdzis. Nu, ko tu man dāvināsi? To nu gribu zināt.

T. Vai tu to vēl nezini? Pērļu virkni un dimanta gredzenu, sērmulādas kazoku un pili ar divdesmit istabām - kad atradīsu zeltu. Tev tikai drusku jāpagai-

Dz. Bet es gribu kaut ko tūlīp. / da.

T. Visu. Tikai saki to. Tu jau zini, ka esmu bagāts vīrs.

Dz. Ausa. Negribu nekā kas melsā naudu. Zini, ko gribu? Vienu dienu. Vienu visu dienu ar tevi. Te tu man varētu dāvināt.

T. Dzoja, tu zini, ka to vēlētos. Bet tam vēl nav pienācis laiks. Man visu dienu jābūt darbā, un arī otrā maīpa bez manis nevar strādāt.

Vorens. (ienāk, rokā akmens šķembas.) Paklau, boss, jums galu galā vēl būs taisnība. Varbūt tomēr atradīsim zeltu.

T. Kas tie par akmeņiem (izrūnāj akmeņus no V. rokām) tas taču ir...

V. Kvarcīts. Tas mums atkal dod cerību. Ikviens kalnracis zina, ka kvarcā bieži atrod zeltu. Nu mums atkal rodās dūša strādāte. (iziet)

Dz. (pāņomusi grozu, iet)

T. Kas tev tur, grozā?

Dz. Mežā palasīju drusku malku. Tur daudz sausa kurināte.

T. Drīz vairs nebūs tev tas jēdara. Liekās, nu mēs te vairs ilgi nepaliksim.

Dz. Kā tā, Tom? Kas ir?

T. Ir tas, ka darbi raktuvē būs jābeidz. Nav vairs vērts tālāk rakt. Kalnā zelta nav.

Dz. Nav? Kā tu to zini?

T. Tu nupat dzirdēji. Zelta vietā atradām kvarcitu. Esmu maldījies. Veltīgi izšķiedis savu naudu. Biju sagatavojies nelaimēm, bet to nogaidīju.

Dz. Cik dziļi jūs esat ierakušies kalnā?

T. (pie galda, skatās papīros) Trīsdesmit astoņi jardi.

Dz. Vai tu man kādreiz neteici, ka sachta būšot piecdesmit astoņi vai sešdesmit jardu dziļā?

T. Jā, piecdesmit astoņi jardi. Pēc aplēses, kas nekam noder. Savā nelgas plānā paredzēju, ka zelta slānis būs piecdesmit jardu dziļumā.

Dz. Un tagad tu gribi pārtraukt rakšanu, ticis mazliet pāri pusei? Kāpēc?

T. Es jau teicu, sastapām svešu slāni, kam tur novajadzēja būt. Tas pierāda, ka mana aplēse aplama.

Dz. Kā tā? Vai tad nevar gadīties kas neparedzēts? Vai tādēļ tev tūlīt jāzaudē šī cīņa plānam? Mīlāis, tu esi pārpūlējies, sabeidzis nervus. Tu par daudz strādā. Atpūties nedēļu vai divas un tad rociēt tālāk. (iziet)

Klifis un Vorens. (ienāk) Nu, kā veicās boss? Cik zelta satur baltais akmens?

T. Labi, ka atnācāt. Mums jārunā par kādu svarīgu lietu.

V. Vai kas jauns?

T. Jauns tas, ka esam sastapusi negaidītu šķērslī. Tas prasīs daudz vairāk līdzekļu, nekā biju aplēsis. Tādēļ nevaru jums vairs maksāt līdzšinējo algu.

V. Arī tā, ko tagad saņemam ir par maz. Tik grūtam darbam un supa dzīvei. Ar to mēs noīzarstēsīm reumatismu, ko te esam dabūjuši. Bet ja jūs pat to vairs negribat maksāt, tad varat strādāt viens pats.

K. Pareizi, Voren. Viss ko tu saki ir taisni tā. Tas par darbu, algu un reumatismu. Man arī sāp ceļi un kājas kļūst stīvas. Tikai tas par supa dzīvi.

Voren, tas nav pareizi. Tev nav kauna, ja tu tā vari runāt.

V. Vienalga, Klif. Tu jau vari palikt, ja tev te patīk. Es nepalikšu. Un neticu, ka vēl kāds paliks.

T. Tad jūs mani gribat atstāt? Kad darba lielā puse veikta, jūs gribat aiziet dažu dolāru dēļ? Vai tiešām nav neviena kas vēlās palikt un strādāt, ne kā strādnieks, bet kā draugs?

V. Nu, labi, labi. Nav jau nekur jāsteidzās. Var jau arī palikt. (baž roku kabatā, izvelk sauju ar smalku dzeltenīgu mirdzošu smilti.) Te mēs atkal ko atradām. (uzber saturu uz galda)

K. (paņem spožos graudus plaukstā, pēti) Ko tu saki, Voren? Kas tas ir? (uzliek vienu graudu uz zoba, sakož. Pēkšņās sāpēs iesaucās) Ū-ū! (izsplauj drumslas sauļā.)

V. Es domāju, sēra zvirgzdi.

K. (smējās) Es gan cerēju, ka zināsi labāk. Bet tu sauļ pavisam greizi. Tas ir dzeltenais glimērs.

V. Nu tu melo, Klif. Saki ko gribi, tie ir sēra zvirgzdi. It kā es nebūtu glimēra redzējis.

K. Ir gan ēzelis. Še, paod. Uzliec uz savas melnīgās mēles un nogaršo. Ja te kas ož pēc sēra, tad tikai tu pats.

V. Tik daudz nu tev vajadzēja zināt, ka dzeltēna glimēra nemaz nav. Ir tikai baltais glimērs. Un ja šis te ir baltais glimērs, tad es esmu krāsu akls.

Boīdz nu lielīties, Klif. Atzīstāies, ka glimēra nekad neesi redzējis.

K. Ak tu susuri. Ak tu, akla raktuveju durka. Es neesot redzējis dzeltēno glimē-

V. Labi. Saderām. Es liecu desmit dolārus. / ri.

K. Ka tie sēra zvirgzdi. Kaut vai simtu.

T. Nelgas. Neprašas. Neapnāciet par lietām, ko skaidri nezināt. Tas taču ir zelts, īsts, tīrs zelts. Pat bērns to var redzēt.

K. Zelts? Tas te ir zelts? Cienijamais kungs, es pazīstu zeltu no garšas un mikstuma, kad to uzlieku uz zoba. Mēs neesam šitu gari. Mēs esam zeltrači.

Varbūt mēs nezinām kas tas ir, bet to nu gan mēs zinām, ka tas nav zelts.

T. Tam ir jābūt zeltam. Šis variet teikt ko gribot. Eļiet ellō. (izskrien)

/troksnis/

- V. Traki jau ir, ka neveiksmes viņu vajā. Katrs cits viņa vietā šai bedrei sen būtu atmetis ar roku un mēģinājis laimi citur. Ko viņš te mokās, te tik un tā nekā neatradis.
- K. Jā. Tas jau nu ir traki, bet man arī tā ka būtu zēl šo kalnu pamest. Tā vien šķiet, ka te zelts kaut kur ir, un ja aiziesim, kāds atnāks, iecirtīs kapli un to atradīs.
- V. Tā ir vienmēr. Vienmēr zēl atstāt bedri, kur tik daudz sviedru liets.
- /troksnis stiprāks /
- K. Paklausies... vai tev neliēkās... (K. un V. izskrien laukā, ienes Tomu, aiznes otrā telpā. V. nāk atpakaļ.)
- Džoja. (ieskrien) Kas ir ar Tomu? Kas ir ar viņu?
- V. Neuztraucieties, kundze. Nobūs nekāš ļauns. Mazs iebrukums tunēla galā. Tur griesti vēl nebija nostiprināti. Pāris prāvāku akmeņu būs viņu drusku saspieduši. Klifs jau aizbrauca pēc ārsta.

Septītā aina

Otrās ainas dekorācija, bet mēbeles citādā kārtībā.

- Toms. (gul, murgs) Es laikam no sejiēnes ārā netikšu. Klif, savāc visu zeltu un aiznes to Džojai. Tas viss pieder viņai. Dzirdi, Klif. Aiznes to viņai vēl šovakar. (uztrūkstās).
- Džoja. (ienāk) Tom, tu vēl nedrīksti. Ārsts teica, ka tev vēl...
- T. Jā, jā. Zinu. Es tikai gribēju palūkot, vai mans smadzeņu pods turās kopā. Liekās, gluži izšķīdis nav. Nolādēta nelietība. Kā tas varēja gadīties. Cik ilgi esmu nogulējis?
- Dz. (raud un smeļās aiz laimes) Mīlais. Tom, mīlais... cik labi, ka tu... (klepo)
- T. Džoja, aizej līdz kalnam. Paskaties ko strādnieki dara.
- Dz. Tom.
- T. Viņi ir projām? Vini visi ir projām?
- Dz. Jā.
- T. Tad tās nu laikām ir beigas?
- Dz. Beigu nav. Būsi vesels, strādāsi atkal, kad strādnieki atgriezīsies. (klepo)
- T. Tie vairs atpakaļ nenāks.
- Dz. Vismaz Klifs atgriezīsies.
- T. Klifs arī nenāks.
- Dz. Tad tu dabūsi bankas aizdevumu un pieņēmsi jaunus strādniekus.
- T. Kura banka man dos naudu?
- Dz. Mīlais, kamēr tu bijī slims, man bija daudz laika domāt, un tagad es gribu tev pastāstīt ko domāju. Kad tevi ievainoja, es lūdzu Dievu, lai tev nekāš nenotiek, un solījos, ka sāksim visu no gala un citādi, kad busi vesels. Ja tas tik grūti un bīstami... vai tu domā, ka zelts, ja to grī atrastu, ta verts? Es nevaru noskatīties, ka tu mokies. Kaut kur ir jāapstājas un jāgriežas atpakaļ, ja redz ka ceļš nepareizs. Mēs varam iztikt bez šī zelta. (klepo)
- /automatīnas motora troksnis tuvojās, apstājās /
- Klifs. (kļauvē, ienāk) Labdien, kundze. Sveiks vecais puika. Ak tad galva augšā gan? Priecājos, ka atkal esi uz pekām. Ja tu būtu redzējis to akmeni kas tev bij uzvēlics uz galvas. Tu vari būt lepns uz savu krama pakausi.
- T. Domāju, šai pusē vairs nerādīsies.
- K. Es neesmu tāds cilvēks. Kur reiz esmu sācis, tur arī palieku līdz beigām.
- T. Kur tad bijī un ko darīji?
- K. Visur. Izstaigāju vietas, kur runā klusu un dzer stipri. Raktuvju krodziņos spēlējam augstā par naudu un zelta smiltīm, kā vecajos labajos laikos. Izkāvēries, kā traperi, kad vēlā stundā bija jāizšķir, kas tavernas meitenes pavadiņā majās, tas ir, augšā pa kapnēm. Būtu palicis ilgāk...

T. Bet nauda bija cauri?

K. No kura laika zeltracis skaita naudu? Domāju laiks kerties pie darba.

T. Strādnieki ir projām.

K. Mums strādnieku nevajag. Vai atceries, ko teicām pirmajā dienā, kad pie Bekstera iepazināmies? Ne vairāk par divi strādniekiem. Un ja nav iztiksim arī bez tiem.

Dz. (klepo, iziet)

T. Kas tev tur vezumā?

K. Maisi, trīs mucas darvas, veca šujmašīna un vēl šis tas. Lietotas bet vēl derīgas mantas.

T. Ko tu ar visu to domā iesākt?

K. Jautā kā negudrs. Nu, pleseru, ko citu. Kalnā mēs vairs neraksimies.

T. Tu domā, hidraulisko metodi?

K. Skaidrs kā Gordona dzins. Tā jau vajadzēja pašā sākumā. Ūdenskritums turpat

T. Un maisus? /klāt

K. Tos sasūsim kopā un iedarvosim. Iznāks pavisam lēts un labs ūdens pievads.

Ja tikai uzdzīsim kārtīgu spiedieru, vecais puika, mēs šo nieka kalnu sagriezīsim šķēlītēs, kā ceptu kāli.

T. Vai tu vēl ticī, ka kalnā ir zelts?

K. Nu tu mani apvaino. Visu laiku pūlos tev ieskaidrot, ka tu izšķied naudu par baltu velti. Ka tu atkārtoti vienam kļūdu pēc otras un no tām nekā nemācies.

Bet, ka kalnā ir zelts, kaut arī ne tur kur tu moki, nekad neesmu šaubījies.

Vai esi ievērojis zemī kalna dienvidu nogāzē? Jā, dienvidu, nevis ziemeļu, kur tu rakņāji. Vietam tur ir smalks irdens māls, vietam rupja grants. Katra zina būtu vērts paskalot. (izņem no kabatas papīra lapu) Bet, ka bus, Tom, ar reķini? Tas ir par maisiem un darvu. Trīssimt sešdesmit četri dolāri. Tas būtu šoferim galsmaksā.

T. Es nevaru tagad to samaksāt. Cik Džojai vēl atlicis, tas nepieciešams ikdienai.

K. Tev nemaz vairs nav naudas? Bet bez maisiem mēs nekā nevaram iesākt. Mums vajaga ūdensvada. (kasa pakausi) Nu, paskatīsimies, cik man te... (izvelk naudas maku, izņem vajadzīgas naudas zīmes) Maisu mums vajag. Jāmaksā vien bus. Te maisus neizkrausim. Jābrauc augšā līdz meža mājai. Vai brauksi līdzī, Tom?

T. Tev ir nauda, Klif?

K. Visu jau nenodzīvoju. Taupīju neparedzētam gadījumam. Ja atrastu sioju un

T. Neatradi? /bernu.

K. Kur nu. Laikam aizbraukusi uz austrumu krastu. Nu, vai brauksim?

T. Jā. Ej vien mašīnā. Es pateikšu Džojai un uzvilksu ko siltāku.

K. (iziet)

T. Džoja.

Dz. (ienāk) Tom, vai tu jau gribi sākt?

T. Jā. Mēs sāksim virskārtas skalosanu ar hidraulisko metodi. Klifs ir atvedis visu nepieciešamo.

Dz. Nē, nē, Tom. Es negribu, es vairs negribu. (klepo)

T. Kapēc negribi, ka atkal sāku strādāt?

Dz. Tu vēl neesi vesels. Tev vajag atpūtas. (raud) Kamdēļ tev tas jādara? Manis dēļ nē. Negribu ne zelta ne naudas ne kadas pils. Reiz man tas likas skaisti bet nu zinu, ka tas viss nepareizi. (klepo)

T. Sieviote, sieviote. Sākumā tu esi viena un jauna, un tu sapņo par kristalla pili. Tad tev ir mīlestība, vīrs un bērni, un tad tev vairs nekā nevajag.

Vai tā nav?

Dz. Jā, tā ir. Bet tu mani nesaproti. Tu neredzi, ka esmu apņikusi dzīvot vienatnībā. Tavš zelta kalns mani apaudz un es eju bojā. Es ienīstu šo kalnu.

Ved mani projām, vienālga kurp, tikai projām, lai man nav jāredz šis briesmīgais... (klepo)

T. Arī tu. Arī tu, Džoja? Tad man paliek tikai Klifs.

Dz. Vai tu neredzi, kas ir Klifs? Viņš dzīvo pagātnē un nobeigs sapņot savu seju no zelta sapni. Atdod viņam kalnu, lai viņš moki zeltu. Brauksim projām no sejiņas, lūdzu, lūdzu. Brauksim projām. (stipri klepo)

T. Labi, Džoja. Es jau baidījos, ka tā būs. Bet verbūt tā labāk. Brauc uz pilsetu un ņem bērņus līdz. Es te vēl palikšu kādu laiku.

/dzirdama auto taure/

Dz. Tu gribi lai braucu viena? Tom, vai tu tā gribi? Kā lai dzīvoju bez tevis? Kā lai to izciešu? Tad tev šis kalns, mans vientulības kalns, šī akmeņu kaudze dārgāka par mani un bērņiem? / auto taure /

T. Man tagad jāiet. Es nevaru savu kalnu pamest, darbu nepabeidzis. Man zelts jāatrod un es to atradīšu. (iziet, motora troksnis attālinās.)

Dz. (sabrūk asarās) Tom, (klopo)

/cita autotaure, motora troksnis tuvojas, apklust /

Melvina. (klauvē)

Dz. (slauka asaras) Jā.

Melvina. (ienāk)

Dz. Krustmāte Melvina.

Mel. Džoja, mans mīlais bērņs. Vai šī ir tā vieta kur tu dzīvo? Vairs necerēju tevi šai tuksnēsī atrast. Saki, kur te ir zeltraču pilsēta ar spēļu ellēm, saluniem un stampasānu un tam prieka... nekā tamlīdzīga neredzu.

Dz. Krustmāt, tu tiesām brauci tik tālu ceļu pie manis ciemā?

M. Jā būtu zinājusi, ka tas tik sausnīgi tālu, man nebūtu pieticis uzņēmības.

Dz. Sēdies, krustmāt.

M. Man ļoti maz laika, taksometrs gaida un man jātiek uz nākamo vilcienu.

Draudzene palika Sanfranciskā. Nomaz nezimu ko lai tev stāstu. Pats galvenais laikam bus, ka Mortimers nomira. Bēres bija ļopnas. Policija ielenca kapus un gribēja apciotināt dažus tēvoda pozīmas. Iznāca apšaudīšanās un tas mani tā uztrauca, ka aizbēgu. Kad atvēra testamentu man arī bija noveļojums. Avīzes rakstīja ka es esot miljona mantiniece. Esmu jau saņēmusi vairākus precības piedāvājumus. Nokur nav teikts, ka man līdz mūža galam jāpaliek atraitnes kārta. (pieceļas, pagrozās, kā spoguļa priekšā) Saki, cik gadu tu man dotu, tas ir pēc izskata, pēc arienes? Tad ne vairāk ka četrdesmit. Nu lielākais četrdesmit pieci. Nomaz nobija daudz jāstaiga pa skaistuma kopsēnas kabinetiem, un redzi, kādi panākumi. Un es vingroju. (vingro) Lūk, šita un tā un atkal šita. Uz labo un kreiso, uz kreiso un labo. Leja un augša, leja un augša. Jā... Ieturu diētu. Tagad mes ar draudzeni braucam uz Havaju salām atpusties. Honolulu plūdmalē sarodas labāka sabiedrība tur izredzes iepazīties. Tagad stāsti kā tu dzīvo.

Dz. Man ir labi, krustmāt.

M. Bet kā te izskatās. Kā ollē. Kāpēc tev tā jādzīvo, ja esat bagāti un tavš vīrs atradis tik daudz zelta?

Dz. Zeltu Toms vēl nav atradis.

M. Nav atradis? Tad viņš ir krāpnieks un blēdis. Tu vairs nodrieksti to palikt. Tov no viņa jāskīrās. Draudzene pazīst labu advokatu, tas tev palīdzēs.

Vai brauksi pie mums atpakaļ?

Dz. Uz Čikāgu? Man liekas, ka pagājuši divdesmit gadi, kops no turienes aizbraucu. Vai pagātnē var atgriesties?

M. Tu vari braukt droši. Bus atkal tāpat, kā senāk un piolūdžēju netruks.

Dz. (aiziet skataves mala) Panāc un paskaties, krustmāt.

M. (pie Džojas)

Dz. Redzi, tos tur, kas guļ aizmigusī? (rāda kulišes)

M. Jā.

Dz. Tie ir mani zēni.

M. Skaisti bērņi.

Dz. Jā ir kas ko mīlu vairāk kā bērņus, sevi un dzīvi, tad tas ir Toms. Viņš nav krāpnieks. Es viņu lūdzu atnest zelta mēklēšanu, jo mums tā nevajag, bet viņš vēl grib mēklēt. Es labprāt brauktu prom, ja varētu. Bet ja gribi lai braucu, tev vispirms jārunā ar Tomu. (klopo)

M. Rodzu, vēl neesi savu slimību izslimojusi. (skatās rokas pulksteņi) Ceru, ka tu vēl apdomāsies. Raksti man uz pieprasījumu Honolulu pasta. Atpakaļ braucot nemsu tevi līdzī. (iziet)

Dz. (iziet līdzi /motora troksnis attālinās/ (ienāk, klepo, apšēzās)
(slauka ar kabatas lakatu muti, ierauga asinis, atgulstas)

/motora troksnis tuvojas, apstājas/

Toms un Klifs. (ienāk) Kas tev notika, Džoja? Vai tev kas sāp?

Dz. (klepo) Nē.

T. (ierauga kabatas lakatā asinis) Vai tā tev... vai tā tev pirmo reizi?

Dz. Nē.

T. Kāpēc tad tu nekā nateici? (paceļ Dz., liek spilvenus augstākam pagalvim)
Nebīsties, Džoja, tas vēl nebūs nekas ļauns. Tas pāries. Tūlīn braukšu pēc
ārsta. Klifs paliks pie tevis.

Dz. Neej nekur. Paliec pie manis.

T. Man jābrauc pēc ārsta.

K. Paliec, Tom. Es atvedīšu ārstu. (iziet)

T. Steidzies, Klif. Steidzies. /motora troksnis attālinās/

Dz. Paliec Tom. Man ārsta... Tas ir par tālu... Nevajag... Ir grūti... Mēs
vairs... Tom, mēs vairs... (vārdi noslāpst klepū, pēc brīža) Mīlais, gribās
runāt... nav spēka... trūkst ēlpa. Kaut tu zinātu ko gribu tev teikt.

T. Es to zinu, Džoja.

Dz. Gribu teikt, ka tevi mīlu. Vienmēr esmu mīlējusi. Nekad neesmu turējusi
ļāunu pātā. Nekad neesmu gribējusi no tevis aiziet, ne domās, ne īstenībā.

T. To es zinu.

Dz. Vai tu mani vēl mīli, Tom? Kamēr vien varu atcerēties neviens nav mani
mīlējis. Tikai tu. Ja man tagad būtu no tevis jāšķirās, gribu zināt, vai
tu mani mīli? Vai tu mani mīli tā, lai es tev vienmēr dzīvotu?

T. Es tevi mīlu.

Dz. Mīlais. Ja es nevarēšu to izciest, ja es rīt te vairs nebūšu, tev būs jā-
dzīvo par mums abiem.

T. Džoja, vai tu domā, ka es paliktu tur, kur tevis nebūtu. Tagad vairs nē.
Esmu bijis akls. Visu laiku. Nu vairs nē.

Dz. Nē, nē, Tom. Bērni. Tev jādzīvo.

T. Jā. Ja es dzīvošu, tu arī dzīvosī.

Dz. Dzert. Dzert.

T. (dod dzert)

Dz. (dzer) Ja man nebūs vairs rīta...

T. Tev jādzīvo.

Dz. Vienmēr būšu pie tevis. Kad ābeles ziedēs, sēdēsīm zālē, ziedi birs pār
mums. Kad būsi viens un klusumā, būšu ar tevi. Krēslas stundās klausīšos
tavās domās. /klusums/ Tom, kur tu esi?

T. Esmu pie tevis, Džoja.

Dz. Trūkst ēlpa. Tom, kur tu esi? (mirst) Tom!

T. (parkrit Džojai pari, raud) Džoja. Džoja.

Astotā aina

Dekorācija un mebeles kā 2. ainā.

Toms. (sēd stumjamā kreslā) Jums arī šovakar nenāk miegs, Rūta? Varam patērēt.
Vai gribat, lai jums vēl ko pastāstu?

Rūta. Hillmana kungs, jūs man tik daudz esat stāstījis, ka liekās, nu zinu
visu jūsu dzīves stāstu. Bet es tomēr vēl nesaprotu.

T. Kas jums liekās neskaids?

R. Jūs tadū zeltu atradāt?

T. Jā. Atradu zeltu un zelta sirdi.

R. Zinu, jūs neesat aizmirsuši kundzi, dzīvojat atmiņās par viņu. Bet viņa
dzīvo arī savos dēlos.

T. Viņos nav nekā no mātes. Jo vecāki viņi kļuva, jo skaidrāk viņos ieraudzīju
sevi.

R. Vai pēc kundzes nāves nedomājat par atgriešanos dzimtenē?

- T. Domāju par to. Bet Sūnākstē mani neviens vairs negaida. Un tad Džoas dōli ir amerikāņi. Man nav tiesības tiem atņemt viņu dzimteni un aizvest tos mazā nedrosā zemītē. Pats jau esmu par vecu un slimu, lai sāktu dzīvi no gala. Nu, vai vēl ko gribat zināt?
- R. Varbūt nav pareizi, ka jautāju. Jūs zināt, ka esat grūti slim. Kāpēc nenokartojiet savu mantojuma lietu?
- D. Jums taisnība. Esmu par to padomājis un so to uzrakstīju. Ar savu mantu nekā gan vairs nevaru labot. Mana dzīve ir izlijusi smiltīs un nav sasmelama. Lūdzu ielejiet man glāzi alus.
- R. (ieļo)
- T. (dzer, klausās) Vai jūs dzirdiet? Viņš ir atkal klāt. Viņš izraknā dārzu, moklē manu paslēpto zeltu. Pāris nedēļu netiku nekā manījis, bet nu viņš atgriezies.
- R. Kas atgriezies?
- T. Bills Deitons. Visus sos gadus viņš mani lika mierā. Viņš kaut ko saklausījis par manu zeltu un nu viņš ieradiēs. (smagi olpo) Rūta, pasauciet manus dēlus un Klifu. Man viņiem kas jāsaka. Pastīdzieties, laika vairs nav daudz.
- R. (iziet) / laukā roj suns /
- T. (papņem revolveri, aizbrauc pie izejas, piecoļās, mērķē un sauļ. Sabrūk zemē pistole izkrit no rokas.)
- Rūta Reimons un Selvins. (ienāk) (pie T.) Jūsu tēvam lōkme. Selvin, vediet viņu uz tuvejo slimnīcu, cik ātri iespējams.
- Selvins. Smalki, smalki. Es jau nevaru atteikties. Jūs pa to laiku nokārtosiet zelta jautājumu.
- Rejs. (uzkliedz) Netūlojies, zelta vabole. Es braukšu tev līdzī.
- Rejs un Selv. (iznes Tomu)
- P. (seko) / motora troksnis attālinās /
- Rūta. (ienāk, kārtē telpu, zem spilvena atrod aprakstītu lapu - testamentu. skatās lapā)
- Klifs. (ieklībo, apsēstas) Domāju, ka pats tikšu galā. Bet nekā. Lūdzu, Rūta, vai jūs nebūtu tik laipna un nepārsietu man kāju? (pavelk kreisās kājas biksu galu uz augšu, stilbs apsiets ar salocītu divieli, redzamas asinis.)
- R. Klif. Ta tad jūs?
- K. Jā. Redzēju, ka Toms klūst vājāks, un domāju ja viņš kādu rītu nepamostos, Selvins un Rejs norautu viens otram galvu sī sasodīta zelta dēl.
- R. Jūs zinājāt kur zelts glabājās?
- K. Jā. Nupat to izraku.
- R. Kur jūs to likāt, Klif? (ņopem pārsēju)
- K. (saviebās sāpes) Nu, vai nav pikis. Vai nav spītīgi, ka viņš mani ķēris. Tadā attālumā. Nonesu pagrabā.
- R. (apskata skrambu muskuli, parsien) Bet, ko jūs ar to gribējāt darīt?
- K. Aizvest uz banku un deponēt Toma kontā. Vai iepest istabā un pasaukt abus dēlus - lūdzu, Tom, te ir tava kaste, nokārto so lietu, kāmēr nav par vēlu.
- R. Un ko jūs tagad domājat darīt?
- K. Vai nezinot policijai?
- R. Nē. It ka paredzēdams ļaunāko, Hillmanis uzrakstījis savu pēdējo gribu. Ar to pietiks. (rāda Kl. aprakstīto lapu)
- K. (skatās lapā) Diezin, vai viņi ar to būs mierā. Cerēsim, ka Toms šoreiz vēl izturēs un pats varēs so lietu nokārtot. /motora troksnis tuvojās, noklust/
- Reimons un Selvins. (ienāk)
- K. Kā klājās slimniekam? Kā ar viņu?
- Selv. Jādomā, ka labi. Nabaga tēvs. Šai pasaulē jau viņam nepatika. Viņš aizgāja no tās neatvadījies. /klusums/
- Re. Ceru, ka tu paliksi līdz apbedīšanai, Selvin?
- Sel. Drusku ilgāk, brālīt, drusku ilgāk. Kāmēr atrādīsu zeltu.
- Re. Vai gribi atjaunot darbu vecajā raktuvē? Tu tacu nedomā, ka tev vēl atļausu rakpāties manās robežās?
- K. Kaunieties.

Se. Man nav ko kaunēties. Vecnis pats vainīgs.

R. Jūs maldātīgs, ja domājat, ka tēvs aizgājis, no jums neatvadījies. Atradu vōs tūli ko viņš jums rakstījis. Man liekās, to var uzskatīt par testamentu.

Klif, lūdzu, izlasiet. (dod lapu Klifam)

K. (papem lapu, lasa) Mani dēli. Zinādams, ka manas dienas skaitītas, rakstu jums savu pēdējo gribu, zīmējoties uz manu garīgo un laicīgo ipasumu.

Dārgāka manta, ko savā maldānā bagātājā mūžā esmu ieguvis un ko jums gribētu atstāt, ir atziņa, ka cilvēkam jāceļas pēc mūžīgās dzīvošanas, un mūžīgā dzīvība ir mīlestība. Otrkārt, esmu atzinis, ka vērtīgi ir dzīties pēc bagātības, personīgas brīvības un purākuma. Vienīgā, bagātība, ko vērts ir krāt, ir siltums cilvēku sirdīs, vienīga brīvība ir kalposana savai tautai, un vienīgais purākums, kas nenes vientuļības lāstu, ir pieticība un pazemība cilvēku un Dieva priekšā.

(atvērķ elpu, noslauka degunu)

Selv. (nigri iesmejās)

K. (turpina) Parodžēdams, ka jūsu skati jaunībā vairāk meklēs laicīgo mantu, nosaku sādi: Selvīnam novēlu savu dzīvības apdrošinājuma summu un ietaupījumu bankā. Rejam paliek sī saimniecība ar visu, kas pie tās pieder. Mūža galā esmu nācis pie atziņas, ka cilvēka dzīve tik viņ vērtā, cik tas darījis savai tautas un dzimtās zemes labā, gribu pirms aiziesanas izpirkt kādu vecu parādu, ko ilguš gadus biju aizmirsis. Kalnā atrasto zeltu nosaku sadalīt trīs vienādās daļās un izlietāt sādi. Divas trešdaļas novēlu savai dzimtai pagasta valdei ar noteikumu, ka nauda izlietājama jaunu, ceļu būvei Sūnakstes pagastā, ja ceļi tur jau būtu labi, nauda izlietājama centīgu un apdāvinātu jauniešu izglītībai vai lauksaimniecības veicināšanai. Atlikušo trešdaļu nododu Rūtas Silakalna personīgā rīcībā ar mīlu lūgumu nekavējoties doties uz Sūnaksti un parūpēties, lai mans novēlējums tiktu izlietāts pareizi un ne vēlāk ka gada laikā pēc manas nāves. Rūta Silakalna var paturēt piemērotu atlīdzību par ceļojumā pavadīto laiku, bet naudas atlikums izlietājams, kārtojot formalitātes ar iestādēm sakarā ar manu novēlējumu, kā arī manu parādu nomaksai, ja tādas pieteiktu. Šī ir mana pēdējā griba. Zelts atrodās - - /klusums/ Tas ir viss. Vairāk viņš nav spējis uzrakstīt. (noliek lapu uz galda)

Re. (papem lapu, skatās rakstā)

Se. (skatās rakstā, nirdzīgi iesmejās) Brāvo, Rūta. Lieliski. Vai jums ilgi bij jāpūlās, kamēr viņu uz to piedabujāt? Vai arī viņš bija izdzīvojis prātu, ka to uzrakstīja pēc jūsu diktāta? Kad būsiēt ar naudu tur tai Slabonijā, jūs atradīsiet, ka ceļi diezgan labi. Tad nopirksiet farmu iestāsiēt kādos kursos, un izlietāsiēt naudu savas lauksaimniecības un izglītības veicināšanai. (klieķz.) Vai tiesām jūs mūs turiet par tādiem nolgām? Mulķības, ko esat tēvam likusi tai lapelē ierakstīt, jūs nodod. Es nekad nepieļāusu, ka to uzskata par tēva gribu. Bez tam, varu dabūt simts lieciniekus, ka tēvs ilguš gadus bija savādnieks, un pēdējā laikā...

Re. Turī muti, tukšā filmu galviņā. Mēs arvien vēl nezinām, kur šis sasodītais zelts paslēpts. Testamentu apsāubīt būtu vērts, ja zinātu.

K. Acumirkli. Esmu jūsu mirušā tēva draugs. Ceru, jums būs zināms, ka tas, kas valkā Klifa Pērķinsa vārdu, ir goda vīrs. Toms Hillmanis ir miris. Viņa mūzs bija grūts, viņš rodzēja maz, laimes. Nekas nepiepildījās tā, kā viņš cerēja. Saku jums tikai vienu, ka viņš bija mans draugs. Tā kā to stāvu, es gādāsu par to lai viņa pēdējā griba tiktu ievērota līdz pēdējam burtam.

R. Atlāujiet man arī teikt dažus vārdus. Man zol, ka tik skumjā brīdī man jāklaušās un jāpiedalās tādā sarunā. Selvin, jūs esat netaisns apvainodams ne tik vien mani, bet arī savu tēvu. Man tas ir pārsteigums, ka viņš mani minējis savā testamentā. Es darīsu visu, lai palīdzētu viņa pēdējo gribu īstenot.

Dienzēl, man jums jāsaķa, Selvin, ka šis testaments nav īstenojams. Iemesli ir citi, ne jūsu minētie. Jūs, Rej, sakāt, ka tam neesot nozīmes, kamēr nezinot, kur zelts paslēpts. Nu es jums jautāju: ja zelts būtu atrasts, vai tad jūs man atlāutu to sadalīt cik iespējams ar jūsu tēva domām, bet tā, ka jūs abi būtu apmierināti? Šo tiesību iedrošinos pemt tādēļ, ka jūsu tēvs manu vārdu minējis vēstulē.

Sel. (nirdz) A-hā. Jūs arī zināt, kur zelts atrodās.

- R. Jā. Zeltu Klifs atrada.
Re. Kur jūs to atradāt? "
K. Darza, zem abeļes. Tikai dažus soļus no jūsu mātes kapa vietas.
R. Ceļu buvei Sunakstē zeltu nav iespējams izlietāt. Vara, kas tur valda, to neatļautu. Jums, Rej, jāņem viena daļa. Izlietājiet lauksaimniecības veicināšanai.
Jums, Selvin, jāņem otra daļa, izglītībai. Kad jūsu teva dzimtene reiz bus brīva, varēsiet godināt teva piemiņu ziedojot līdzīgu summu viņa iecerētam nolukam.
K. Vai jūs zināt, ka darāt pareizi, Ruta?
R. Es nezīnu labāka veida.
K. Tad labi.
Re. Cik liela varētu būt mana daļa?
K. Divdesmit, trīsdesmit tukstoši.
Re. Liekas, aizsprosta buvei pietiks. Paldies tēvam un mātei.
R. Un jūsu daļa, Selvin, tik pat liela.
S. Un jums pašai arī paliek glīta kaudzīte, parādu nomaksai.
R. Jā, Selvin. Zīnu cilvēku, kam jūsu tevs un jūs vēl tagad esat daudz parādā. Ceru, ka jūs šo zelta riekstu piensiet, tevoci Klif.
K. Vai domājat, ka esmu to pelnījis? Ko lai ar to daru? Esmu vecs, slims vīrs.
S. Mums jau nu laikam jātic, ka atrastais ir viss teva zelts.
Re. Nu man pietiek. Vēl vienu vārdu un es aizbāzīšu tavu netīro skaļruni.
S. (iziet)
K. (izņem no kabatas spožu metalla gabalu, kas atgādina sirdi) Viņam taisnība. Nav gluži viss. Paturoju, šo te. Negribēju, ka to pardod. Šis gabals Tomam nozīmēja vairāk par parejo. Drīz no šejienes aiziešu. Kam lai to atstāju? Domāju, ta piņakas jums, Ruta. Jums ta bus vajadzīga. (atdod R., iziet).
R. (saņem doto, groza roka) Zelta sirds...
Re. Jūs tik lieliski nokartojiet šo sarežģīto lietu. Taisni brīnums, ka sievietei var būt tik daudz prāta. Jūs taču paliksiet pie mums?
R. Ko es te darītu?
Re. Ka tā, ko darītu? Jūs man palīdzētu te dzīvot. Uzcelsim aizsprostu, appludināsim šo sauso ieleju. Nakamgad jau būšu kādu niķu padarījis. Un tad jūs redzēsiet, ka viss te augs un zaļos. Es jums gribēju ko teikt.
R. Ko tad gribējāt, pieļikt man algu?
Re. Pie joda, nē. Gribēju jums teikt kaut ko šausmīgi mulķīgu. Kaut ko tik smieklīgu, ka trūkst vārdu un mēle neklausa. Jums to vajadzētu uzminēt. Cerēju, ka turpmāk strādāsiet parīsam bez algas.
R. Es gan gribēju braukt projām, Rej.
Re. Jūs varētu aizbraukt? Es cerēju, ka jūs man palīdzēsiet. Tad man viss izdos.
R. Es jau nesaku, ka braukšu. Es tikai gribēju. /tos.
Re. (sagrābj Rūtu rokās, skūpst) Rūta.
R. Saubos, vai es tev būtu laba sieva. Daļa manu domu ir kādā mazā, tālā zemē. Ja tā reiz būtu brīva, nezin, vai es te paliktu. Un ja paliktu, vai būtu laimīga.
Re. Vai tev tagad par to jādomā? Nepiemirsti, ka arī es esmu latviesa dēls. Ir tikai viens ceļš, Rūta, kopā ar mani. Tā ir gaura, stāva teka no sākuma līdz galam, ar laimi viņā un sapņiem otrā pusē.
R. Nu... Nu labi, palikšu, Rej. (pieglauzās pie Reja).
K. (iesteidzās, rokā vēstule) Viņa ir Vankuverā!
R. Kas?
K. Nu, mana sieva. Nupat saņēmu vēstuli. Nevis austrumu krastā, bet Vankuverā. Viņa raksta, ka gaidot mani ciemā. Tad nu es rīt braukšu. Rūta, vai jūs neteicāt, ka pēc Toma naves gribot aizceļot? Līdz portlandei mēs varētu braukt reizo. (ierauga Rūtu un Reju rokām saķērusies, stāvam kopā) Ak tā...
Pieodiet... piedodiet vecam mulķim.

Priekšskats